

T. B. M. M. (S. Sayısı : 62)

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı ve Dışişleri; Plan ve Bütçe Komisyonları Raporları (1/432)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Genel Müdürlüğü

Sayı : K. K. Gn. Md. 07/101-2083/02436

20 . 4 . 1988

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 8.1.1988 tarihli ve Kan. Kar. Gn. Md. 196-1311/01055 sayılı yazımız.

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Başkanlığınıza arzı Bakanlar Kurulunca 18.4.1988 tarihinde kararlaştırılan «Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı» ile gerekçesi ilişikte gönderilmiştir.

Gereğinin yapılmasını ve ilgi yazımızla yenilenmesi uygun görülen Kanun Tasarılarına ait listenin 27 nci sırasında yer alan aynı konudaki Tasarının İçtüzüğü'nün 76 ncı maddesine göre geri gönderilmesini arz ederim.

Turgut Özal

Başbakan

DEVLETLERLE DİĞER DEVLET VATANDAŞLARI ARASINDAKİ YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ HAKKINDA SÖZLEŞME (ICSID)

G E R E K Ç E

Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesine dair Sözleşme ile 14.10.1966 tarihinde Dünya Bankası bünyesinde kurulmuş olan Yatırım Uyuşmazlıklarını Çözüm için Uluslararası Merkez (International Center for Settlement of Investment Disputes - ICSID), Âkit Devletler ile diğer Âkit Devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyuşmazlıklarını uzlaşma ve tahkim yolları ile çözümleme amacını taşımaktadır.

Bu sözleşmeyi halen 97 ülke imzalamış, 89 ülke de onaylamıştır. Taraf devlet ile yatırımcıya öngördüğü çözüm mekanizmasını doğrudan kullanma imkânı tanıyan ICSID Sözleşmesi 18.11.1985 tarih ve 85/10065 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile verilen yetkiye dayanılarak 24.6.1987 tarihinde Vaşington Büyükelçiliğimiz Ekonomi ve Ticaret Başmüşaviri Hikmet Uluğay tarafından imzalanmıştır.

Yatırım uyuşmazlıklarının uzlaşma ve tahkim yolları ile çözümlenmesini amaçlayan ICSID Sözleşmesi, taraf Devlet ile yabancı yatırımcıya ICSID'in öngördüğü uyuşmazlıkları çözüm mekanizmasını doğrudan kullanma imkânı tanımakta olup, Merkezin yetkisi yabancı bir yatırımdan kaynaklanan her türlü hukuki ihtilafı kapsamaktadır.

ICSID Sözleşmesine göre, Hakem Mahkemesinden çıkan kararlar, taraflar bakımından nihai ve bağlayıcı niteliktedir. ICSID kararlarının herhangi bir gerekçesi ile yerine getirilmemesi mümkün değildir. ICSID Sözleşmesinin 54 üncü maddesine göre Hakem Kararları, Âkit Devletlerin ülkelerinde kendi mahkemelerinden verilmiş kesin kararlar gibi infaz edilmektedir.

ICSID'e üyelik, üyeler arasındaki yatırım uyuşmazlıklarının ICSID'e götürülmesi açısından bir zorunluluk doğurmamakta, ICSID Sözleşmesi'nin 25 inci maddesinin 4 üncü fıkrası, üyelere hangi tür uyuşmazlıklarını ICSID'e götürebilecekleri hususunda bir kayıt koyma imkânı vermektedir. Bu durumda, ülkemizin, yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuat çerçevesinde izin verilmiş ve fiilen yatırım faaliyeti başlamış olan yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklarını ICSID'e götürmesi, buna mukabil ICSID'e götürülmemesi istenilen hususların yaygınlaştırılmasının ICSID Sözleşmesinin mahiyet ve amacına ters düşeceği varsayımından hareketle;

a) Türk Mahkemelerinin münhasır yetkisinde bulunan gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet ve aynı hak uyuşmazlıkları ile,

b) Yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuata göre yatırım izni almamış yatırımlardan doğabilecek uyuşmazlıkların ICSID'e götürülmemesi kaydı ile üye olmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Diğer taraftan, ICSID Sözleşmesi'nin 64 üncü maddesi, çözüme kavuşamayan konuların Lahey Adalet Divanına götürülmesi hükmünü getirmekte ve buna rezerv konulması, ICSID Sözleşmesinin genel uygulaması içinde mümkün olmamaktadır. Ülkemiz kendine özgü nedenlerle uluslararası uyuşmazlıkların çözümünde müesseseleşmiş üçüncü organlar eliyle ve özellikle zorunlu yargı organları yoluyla uyuşmazlıkların çözümüne karşı olduğundan, ülkemizin diğer ülkelerle imzalayacağı «Yatırımların

Karşılıklı Teşviki ve Korunması» anlaşmalarından, ICSID Sözleşmesinin 64 üncü maddesine rezerv konularak konunun ikili bazda çözümlenmesi mümkün bulunmaktadır, çünkü gerekli görülen rezervler, ICSID'e üye ülkelerce gerçekleştirilecek yatırım anlaşmalarına konulabilmekte ve uyumsuzluk halinde ICSID'e başvurulduğunda bu hususu dikkate alınmaktadır.

Dışişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Dışişleri Komisyonu

Esas No. : 1/432

4 . 5 . 1988

Karar No. : 27

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

«Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözülmesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı» Komisyonumuzun 4.5.1988 tarihli toplantısında Dışişleri Bakanlığı ve Hazine ve Dışticaret Müsteşarlığı temsilcilerinin katılmalarıyla tetkik ve müzakere edildi.

Âkit Devletler ile Âkit Devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyumsuzluklarını uzlaşma ve tahkim yolları ile çözümlene amacını taşıyan Sözleşme, Komisyonumuzca da benimsenmiş, Tasarı usulüne uygun şekilde görüşülmüştür.

Ancak, Tasarının 1 inci maddesinin «a» bendi sonunda yer alan «götürülmesi» kelimesinin, maksadı aşar nitelikte görülmesi nedeniyle «götürülebilmesi» şeklinde değiştirilmesine Komisyonumuzca karar verilmiş ve tasarı bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Raporumuz Plan ve Bütçe Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
M. Vehbi Dinçerler
Hatay
Kâtip
H. Adnan Tutkun
Amasya
Üye
Fethi Çelikbaş
Burdur
Üye
Erol Güngör
İzmir

Sözcü
M. Cavit Kavak
İstanbul
Üye
Tevfik Koçak
Ankara
Üye
L. Yeniay Köseoğlu
İstanbul
Üye
Abdolvahap Dizdaroğlu
Mardin

Üye
Ali Şakir Ergin
Yozgat

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No. : 1/432

Karar No. : 19

11.5.1988

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanıp, Bakanlar Kurulunca 18.4.1988 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve önhavalesi uyarınca Dışişleri Komisyonunda görüşülerek kabul edildikten sonra Komisyonumuza havale edilen «Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözülmesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun Tasarısı» Komisyonumuzun 10.5.1988 tarihinde yaptığı 33 üncü birleşimde Dışişleri Bakanlığı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı temsilcilerinin de katılımıyla görüşüldü.

Tasarı ve gerekçesi incelendiğinde; Sözleşmenin âkit devletler ile diğer âkit devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım uyumsuzluklarını uzlaşma ve tahkim yolları ile çözümlenmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunduğu dair tasarı Komisyonumuzca da benimsenerek Dışişleri Komisyonu metni esas alınmak suretiyle maddelerinin görüşülmesine geçilmiş ve Dışişleri Komisyonu metninin 1, 2 ve 3 üncü maddeleri ile yürürlük ve yürütmeye ilişkin 4 ve 5 inci maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuz, Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözülmesi Hakkında Sözleşmenin, Çok Taraflı Yatırım Garanti Kuruluşu Sözleşmesi ile bağlantılı ve tamamlayıcı nitelikte olması nedeniyle, İftizüğün 53 üncü maddesi uyarınca Genel Kurulda öncelikle görüşülebilmesi hususunu ayrıca karara bağlamıştır.

Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
Kemal Akkaya
Samsun

Sözcü
Ismail Şengün
Denizli

Üye
Mehmet Ali Bilici
Adana

Üye
Onural Şeref Bozkurt
Ankara

Başkanvekili
İlhan Aşkın
Bursa

Kâtip Üye
Kadir Demir
Konya

İmzada bulunamadı.

Üye
Nihat Türker
Afyon

Üye
İbrahim Demir
Antalya
İmzada bulunamadı.

Üye
Nabi Sabuncu
Aydın
Üye
Mehmet Seven
Bilecik
Üye
Muzaffer Arıcı
Denizli
Üye
Mehmet Kahraman
Erzurum
Üye
Abdulkadir Ateş
Gaziantep
Karşı oy yazım eklidir.
Üye
H. Orhan Ergüder
İstanbul
Üye
Ali Topuz
İstanbul
Karşı oy yazım eklidir.
Üye
S. Halil Özsoy
Kayseri
Üye
Onur Kumbaracıbaşı
Kocaeli
Karşı oy yazım eklidir.
Üye
Sümer Oral
Manisa
İmzada bulunamadı.

Üye
Fenni İslimyeli
Balıkesir
Üye
Ünal Akkaya
Çorum
Üye
Togay Gemalmaz
Erzurum
Üye
Erol Zeyinoğlu
Eskişehir
Üye
Abdullah Aykon Doğan
Isparta
İmzada bulunamadı.
Üye
Hüsnü Okçuoğlu
İstanbul
Muhalefet şerhim eklidir.
Üye
Birgen Keleş
İzmir
Karşı oy yazım eklidir.
Üye
Şevki Göğüsger
Kırşehir
Üye
Saffet Sert
Konya
Üye
Mahmut Öztürk
Niğde

Üye
Şakir Şeker
Sivas
İmzada bulunamadı.

KARŞI OY YAZISI

1. İktidar partisine mensup üyelerin de ifade ettikleri gibi anılan anlaşmanın metni ve gerekçesi yeterli düzeyde incelemeye fırsat tanımayacak kadar geç dağıtılmış ayrıca bazı üyelerin eline hiç geçmemiştir.

2. Anılan anlaşma temelde Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin bugün ve gelecekte hükümlerlik hak ve yetkilerini sınırlayıcı hükümler taşımakta ve yabancı sermayeyi teşvik amaçlarını aşmaktadır.

Bu nedenlerle kanun tasarısının tümüne karşıyız.

Ali Topuz
İstanbul

Birgen Keleş
İzmir

Abdulkadir Ateş
Gaziantep

Onur Kumbaracıbaşı
Kocaeli

Hüsnü Okçuoğlu
İstanbul

HÜKÜMETİN TEKLİF ETTİĞİ METİN

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Uyuşmazlıklarının Çözüm- lenmesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 24.6.1987 tarihinde imzalanan ve Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkezî (ICSID) Kuran Devletler ve Diğer Devlet Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkındaki Sözleşmenin;

a) Yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuat çerçevesinde izin verilmiş ve fiilen yatırım faaliyeti başlamış olan yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıklardan ICSID'e götürülmesi,

b) Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde bulunması dolayısı ile Türkiye'de mevcut gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet ve aynı hak uyuşmazlıklarının ICSID'e götürülmemesi,

c) Türkiye Cumhuriyetinin diğer ülkelerle imzalayacağı «Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına» ilişkin münferid ikili anlaşmalarda yatırım uyuşmazlıklarının Lahey Adalet Divanına götürülmesine ilişkin ICSID Sözleşmesinin 64 üncü maddesine rezerv konulması,

Kaydıyla onaylanması uygun bulunmuştur.

**DIŞIŞLERİ KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN**

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — 24.6.1987 tarihinde imzalanan ve Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkezi (ICSID) kuran Devletler ve Diğer Devlet Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkındaki Sözleşmenin :

a) Yabancı sermaye ile ilgili yürürlükteki mevzuat çerçevesinde izin verilmiş ve fiilen yatırım faaliyeti başlamış olan yatırımlardan kaynaklanan uyuşmazlıkların ICSID'e götürülebilmesi,

b) Türk mahkemelerinin münhasır yetkisinde bulunması dolayısı ile Türkiye' de mevcut gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet ve aynı hak uyuşmazlıklarının ICSID'e götürülmemesi,

c) Türkiye Cumhuriyetinin diğer ülkelerle imzalayacağı «Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına» ilişkin münferid ikili anlaşmalarda yatırım uyuşmazlıklarının Lahey Adalet Divanına götürülmesine ilişkin ICSID Sözleşmesinin 64 üncü maddesine rezerv konulması,

kaydıyla onaylanması uygun bulunmuştur.

**PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN**

Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Dışışleri Komisyonu metninin 1 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin Teklif Ettiği Metin)

MADDE 2. — Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü İçin Uluslararası Merkeze yapılması gereken ödemeler gelecek yıllar bütçelerine konulacak ödeneklerden mahsup edilmek üzere avans olarak yerine getirilebilir.

MADDE 3. — Katılma için gerekli diğer işlemleri yapmak ve Sözleşme hükümlerinin gerektirdiği diğer tedbirleri almak üzere Bakanlar Kuruluna yetki verilmiştir.

MADDE 4. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan	18.4.1988
<i>Turgut Özal</i>	
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı	Devlet Bakanı
<i>İ. Kaya Erdem</i>	<i>Kâzım Oksay</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>Abdullah Tenekeci</i>	<i>Veysel Atasoy</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>Ali Bozer</i>	<i>Yusuf B. Özal</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>Adnan Kahveci</i>	<i>Mehmet Yazar</i>
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
<i>Cemil Çiçek</i>	<i>Nihat Kitapoğlu</i>
Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı
<i>M. Oltan Sungurlu</i>	<i>Ercan Vuralhan</i>
İçişleri Bakanı	Dışişleri Bakanı
<i>Mustafa Kalemli</i>	<i>A. Mesut Yılmaz</i>
Maliye ve Gümrük Bakanı	Millî Eğitim Gençlik ve Spor Bakanı
<i>A. Kurtcebe Alptemoçin</i>	<i>Hasan Celâl Güzel</i>
Bayındırlık ve İskân Bakanı	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı
<i>İ. Safa Giray</i>	<i>Bülent Akarcalı</i>
Ulaştırma Bakanı	Tarım Orman ve Köyişleri Bakanı
<i>Ekrem Pakdemirli</i>	<i>H. Hüsnü Doğan</i>
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı	Sanayi ve Ticaret Bakanı
<i>İmren Aykut</i>	<i>Sükrü Yürür</i>
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı	Kültür ve Turizm Bakanı
<i>Fahrettin Kurt</i>	<i>M. Tınaz Titiz</i>
Türkiye Büyük Millet Meclisi	(S. Sayısı : 62)

(Dışişleri Komisyonunun Kabul Ettiği
Metin)

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Tasarının 4 üncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Tasarının 5 inci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul
Ettiği Metin)

MADDE 2. — Dışişleri Komisyonu metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Dışişleri Komisyonu metninin 3 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Dışişleri Komisyonu metninin 4 üncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Dışişleri Komisyonu metninin 5 inci maddesi aynen kabul edilmiştir.

DEVLETLER VE DİĞER DEVLETLERİN VATANDAŞLARI ARASINDAKİ
YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMLENMESİ HAKKINDA
SÖZLEŞME
(ICSID ANA SÖZLEŞMESİ)

Âkit Devletler,

Ekonomik gelişme için uluslararası işbirliği ihtiyacını ve uluslararası özel yatırımların buradaki rolünü göz önüne alarak,

Bu gibi yatırımlarla ilişkili olarak âkit devletler ile diğer âkit devletlerin vatandaşları arasında zaman zaman anlaşmazlıkların çıkabileceği olasılığını akılda tutarak,

Bu gibi anlaşmazlıkların genel olarak ulusal yasal işlemlere konu olmalarına rağmen, bazı durumlarda anlaşmazlıkların uluslararası methodlarla çözümünün uygun olabileceğini kabul ederek,

Eğer isterlerse âkit tarafların ve âkit devletlerin vatandaşlarının bu tip anlaşmazlıkları uluslararası uzlaştırma ve hâkemliğe sunmaları için kolaylıkların elverişliliğine özel önem atfederek,

Bu tip kolaylıkların IBRD'nin himayesi altında oluşturulmasını arzularak,

Arabulucuların tavsiyelerine uygun görüş ve herhangi bir hâkem kararına uymayı gerektiren bağlayıcı bir anlaşmayı tesis eden bu gibi kolaylıklar yoluyla bu tip anlaşmazlıkların uzlaştırma ve hâkemliğe sunulması için tarafların karşılıklı mutabakatı gereğini kabul ederek, ve

Hiç bir âkit devletin, bu sözleşmeyi onaylamış teyid etmiş yada kabul etmiş olduğu gerçeğine rağmen, kendi rızası olmaksızın herhangi bir anlaşmazlığı uzlaştırma veya hâkemliğe sunma yükümlülüğünde olmadığını ilan ederek,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır.

KISIM 1

Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez (International Centre for Settlement of Investment Disputes)

BÖLÜM 1

Kuruluş ve Teşkilat

Madde 1

(1) Bu sözleşme ile Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü için Uluslararası Merkez kurulur. (Bundan böyle «Merkez» olarak anılacaktır.)

(2) Merkezin amacı, bu sözleşmenin hükümlerine uygun olarak âkit devletler ile âkit devletlerin vatandaşları arasındaki yatırım anlaşmazlıklarının uzlaştırılması ve hâkemliği için kolaylıklar sağlamak olacaktır.

Madde 2

Merkezin yerleşim yeri Dünya Bankasının merkezi içerisinde olacaktır. (Bundan böyle Banka olarak anılacaktır.)

Yerleşim yeri idarî Konseyin 2/3 lük çoğunlukla alacağı bir kararla değiştirilebilir.

Madde 3

Merkez; bir İdarî Konsey ve bir Sekreteryaya sahip olacak ve bir Arabulucular ve bir Hakemler Paneli oluşturacaktır.

BÖLÜM 2

İdarî Konsey

(1) İdarî Konsey her âkit devletten gelen birer temsilciden oluşacaktır. Temsilcinin görevini ifa edemediği yada toplantılara katılmadığı durumlarda yardımcısı temsilci olarak hareket edebilir.

(2) Aksi bir atamanın olmadığı durumda, bir âkit devlet tarafından atanan Bankanın her guvernör ve guvernör yardımcısı otomatik olarak sözkonusu devletin konseydeki temsilci ve temsilci yardımcısı olacaktır.

Madde 5

Bankanın Başkanı otomatik olarak İdarî Konseyin de Başkanı olacak, (bundan böyle başkan olarak anılacaktır.) fakat oy hakkı bulunmayacaktır. Başkanın yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Banka Başkanlığı makamının boş olduğu durumda Banka başkanı olarak görev yapan kişi idarî Konseyin Başkanı olarak da hareket edecektir.

Madde 6

(1) Burada ve sözleşmenin diğer hükümlerinde kendisine verilen yetki ve işlevlere önyargısız bir biçimde,

İdarî Konsey;

a. Merkezin İdarî ve Mali Tüzüklerini kabul edecektir.

b. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının tesisinin prosedürü kurallarını kabul edecektir.

c. Arabuluculuk ve Hakemlik davalarının prosedürü kurallarını (Bundan böyle arabuluculuk ve Hakemlik kuralları olarak anılacaktır) kabul edecektir.

d. Bankanın idarî olanak ve hizmetlerinden faydalanmak için Banka ile yapılacak düzenlemeleri onaylayacaktır.

e. Genel Sekreterlik ve Genel Sekreter Yardımcılığının hizmet koşullarını belirleyecektir.

f. Merkezin gelir ve harcamalarının yıllık bütçesini kabul edecektir.

g. Merkezin yıllık faaliyet raporunu onaylayacaktır.

Yukarıdaki a, b, c ve f. paragraflarında sözü edilen kararlar İdarî Konseyin 2/3 lük oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(2) İdarî Konsey gerekli gördüğü hallerde böyle Komiteler atayabilir.

(3) İdarî Konsey bu sözleşmenin uygulanmasında gerekli olduğuna karar verecek olursa diğer yetki ve fonksiyonlarını da kullanacaktır.

Madde 7

(1) İdarî Konseyin bir adet yıllık toplantısı ve Konsey veya en az beş Konsey üyesinin teklifiyle Başkan veya Genel Sekreter tarafından toplanacak diğer toplantıları olacaktır.

(2) İdarî Konseyin her üyesi bir oy hakkına sahip olacak burada sağlanan istisnaların dışında tüm kararlar oy çoğunluğu ile alınacaktır.

(3) İdarî Konseyin herhangi bir toplantısı için salt çoğunluk onun üyelerinin çoğunluğu olacaktır.

(4) Üyelerin 2/3 çoğunluğu ile İdarî Konsey, Başkanın toplantı yapmaksızın üyelerin oylarını toplayabileceği ve salt çoğunlukla karar alabileceği bir usul tesis edebilir. Oylar, bu usulde, üyelerin belirlenen zaman içinde çoğunluğu sağlamaları ile geçerli olacaktır.

Madde 8

İdarî Konsey Üyeleri ve Başkan Merkezden herhangi bir karşılık olmaksızın hizmet verirler.

BÖLÜM 3

Sekreterlik

Madde 9

Sekreterlik, bir Genel Sekreter, bir veya birden fazla Yardımcı Sekreter ve personelden oluşacaktır.

Madde 10

(1) Genel Sekreter ve Yardımcı Sekreterler İdarî Konseyin 2/3 lük çoğunluğu ve Başkanın aday göstermesi ile tekrar seçilme hakkı saklı olarak altı yıldan fazla olmamak üzere seçilirler.

Başkan İdarî Konseyin üyelerine danıştıktan sonra sözkonusu her makam için bir veya birden fazla aday gösterebilir.

(2) Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcılığı ofisleri her türlü politik düşünceden bağımsız olarak hareket edeceklerdir.

Ne Genel Sekreter, nede Genel Sekreter Yardımcıları hiçbir işte çalışmayaacağı gibi, idarî konseyin onayı olmaksızın başka bir işle de iştigal edemeyeceklerdir.

(3) Genel Sekreterin yokluğunda veya görevlerini ifa edemediği durumda ve Genel Sekreterlik makamının boşluğunda, Genel Sekreter Yardımcısı Genel Sekreter gibi hareket edecektir.

Eğer birden fazla Genel Sekreter Yardımcılığı varsa bu durumda bunlar İdarî Konseyin belirleyeceği sıra ile Genel Sekreterlik yapacaklardır.

Madde 11

Genel Sekreter Merkezin yasal temsilcisi ve asli memuru olacaktır ve bu sözleşmenin hükümleri ve İdarî Konseyin kabul ettiği kurallara uygun olarak Merkezin idaresinden ve personel atamasından sorumlu olacaktır. Ayrıca sicil memuru fonksiyonlarını da yerine getirecek ve bu sözleşmeye ve tasdiklenmiş örneklerine uygun olarak alınacak olan hâkem kararlarının gerçekleştirilmesini sağlamak için yetki sahibi olacaktır.

BÖLÜM 4

Paneller

Madde 12

Arabulucular Paneli ve Hâkemler Paneli, her biri, kalifiye kişilerden, burada çalışmaya gönüllü ve atanacak personelden oluşur.

Madde 13

(1) Her âkit devlet, her her Panel'e kendi vatandaşlarından veya diğer ülke vatandaşlarından 4 kişi atayacaktır.

(2) Başkan herbir panele 10 kişi atayabilir. Ancak atanan her kişi farklı ülke vatandaşı olacaktır.

Madde 14

(1) Panellerde hizmet vermek üzere atanacaklar, yüksek ahlak sahibi, hukuk, ticaret, sanayi ve maliye konularında yetkili kabul edilen ve bağımsız yargı uygulayacağına güvenilebilecek kişiler olacaklardır. Hâkem Panelinde görev alacaklar için hukuk alanındaki yeterlilik özel önem taşımaktadır.

(2) Başkan, panelde görev alacak kişileri atarken, dünya da mevcut yasal ve ekonomik sistemleri temsilinin sağlanması hususuna özel önem atfedecektir.

Madde 15

(1) Panel üyeleri 6 yıllık yenilenebilir dönemler çerçevesinde hizmet vereceklerdir.

(2) Herhangibir panel üyesinin ölümü veya istifası halinde, bu üyeyi atamaya yetkili makam bu üyenin geri kalan süresi için yeni bir kişi atama hakkına da sahiptir.

(3) Panel üyeleri kendi yerlerine atama yapılncaya kadar görevde kalacaklardır.

Madde 16

(1) Bir kişi her iki panelde de görev alabilir,

(2) Eğer bir kişi aynı panelde birden fazla âkit ülke temsilcisi olarak veya bir veya birden fazla ülke ve başkan tarafından atanırsa ilk atayan ülkenin temsilcisi olarak farz edilecek veya bu ülkelerden biri onun vatandaşı olduğu ülke ise bunun temsilcisi sayılacaktır.

(3) Tüm atamalar Genel Sekreterliğe bildirilecek ve bu bildirimlerin alındığı tarihten itibaren geçerli sayılacaktır.

BÖLÜM 5

Merkezin Finansmanı

Madde 17

Eğer Merkezin harcamaları, sağladığı olanaklar karşılığı elde edilen gelirlerden veya diğer gelirlerden karşılanamıyorsa, geri kalan kısım, Bankaya üye olan ülkelerden onların Banka sermayesine katkı payları oranında, Bankaya üye olmayan ülkelere ise, İdarî Konseyin belirleyeceği kurallar içinde sağlanacaktır.

BÖLÜM 6

Statü, İmtiyaz ve Dokunulmazlıklar

Madde 18

Merkez, tam olarak uluslararası tüzelkişiliğe sahip olacaktır.

Merkezin yasal kişiliği şunları da kapsayacaktır.

- a - Sözleşme yapmak,
- b - Taşınır ve taşınmaz mal sahibi olmak veya satmak,
- c - Hukuk Davaları açmak,

Madde 19

Merkez fonksiyonlarını, tam olarak yapabilmek için Âkit ülke sınırları içinde bu bölümde dercedilen dokunulmazlık ve imtiyazları kullanacaktır.

Madde 20

Merkez kendisi feragat etmedikçe menkul ve gayrimenkulleri hakkında da aynı dokunulmazlık ve imtiyazlardan yararlanacaklardır.

Madde 21

Başkan, İdarî Konsey üyeleri, arabulucular, hakemler veya 52 nci Maddenin 3 üncü paragrafına göre atanmış Komite üyeleri ve Sekreterlik işçi ve memurları;

a) Merkez sarfınazar edinceye kadar, kendilerine verilmiş olan görevlerin ifasında yasal dokunulmazlık haklarını kullanırlar,

b) Yerel vatandaş olmayanlar, göçmen kısıtlamaları, yabancı kayıtlarının gerektirdiği işler ve ulusal hizmet yükümlülüğünden muaf tutulacak ve kambyo kısıtlamaları ile ilgili kolaylıklardan faydalanacaklardır. Ayrıca Âkit ülkelerde onların, diğer Âkit ülkelerdeki karşılıklarına denk gelmek üzere, temsilcilerine işçilerine ve memurlarına sağladıkları seyahat kolaylıklarından aynen faydalanacaklardır.

Madde 22

Madde 21 hükümleri bu sözleşme çerçevesinde davaya katılan taraflara, temsilcilere, danışmanlara, avukatlara, şahitlere ve uzmanlara uygulanacaktır. Ancak paragraf (b) hükümleri sadece davanın görüleceği yere dava ile ilgili gidiş gelişlerde ve ikametlerde uygulanacaktır.

Madde 23

- (1) Merkez arşivleri gerekli olduğu yerlerde dokunulmaz olacaktır.
- (2) Resmî yazışmalarıyla ilgili olarak Merkez, her Âkit ülke tarafından diğer uluslararası kuruluşlara kıyasla daha az müsaadeye mazhar sayılmayacaktır.

Madde 24

(1) Bu sözleşme ile yetki verilen Merkezin değerleri, malları, geliri ve işlemleri ve faaliyetleri vergi ve gümrüklerden muaf olacaktır.

Merkez ayrıca vergi ve gümrük toplama yükümlülüğünden de muaf olacaktır.

(2) Yerel vatandaşlar haricinde Merkez tarafından Başkana, Konsey üyelerine veya diğer çalışanlara ödenen yolluk, ödenek ve maaşlardan vergi kesilmeyecektir.

(3) 52 nci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre tayin edilen ve arabulucu, hakem veya komite üyesi olanlardan bu sözleşme çerçevesinde görülen davalarla ilişkin olarak eğer verginin hukukî dayanağı, merkezin yerleşim yeri veya bu davanın görüldüğü yer veya bu ücret veya ödeneklerin ödendiği yer ise hiçbir vergi alınmayacaktır.

KISIM II

Merkezin Yargılama Yetkisi

Madde 25

(1) Merkezin yargılama yetkisi, Âkit ülkeler (ya da onları oluşturan alt birimler ya da ülke tarafından merkeze atanmış temsilciler) ile uyumsuzluk haliyle ilgili yazılı rızasını Merkeze sunmuş diğer Âkit devlet vatandaşları arasında yatırımlardan kaynaklanan hukukî uyumsuzlukları kapsayacaktır. Taraflar rızalarını sunduktan sonra hiç bir taraf bu olurlarını tek taraflı olarak geri alamaz.

(2) Diğer Âkit ülke vatandaşları deyimi aşağıdakileri kapsar;

a) Âkit bir devletin vatandaşlığına sahip herhangi bir kişi haricinde 36 ncı Maddenin 3 üncü Paragrafı veya 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafı uygulanarak istemleri kaydedilmiş ve anlaşmazlık tarihinde sözkonusu anlaşmazlığı merkeze sunmak üzere taraf olmuş olan diğer ülke vatandaşları

b) Âkit ülke vatandaşlığına sahip herhangi bir yasal kişi haricinde, tarafların rızasıyla anlaşmazlığın Arabuluculuk veya Hakemliğe sunulduğu tarihte taraf olan devlet veya sözkonusu tarihte anlaşmazlığa taraf olan Âkit devlet vatandaşlığına sahip olan herhangi bir yasal kişi ve bu sözleşmenin amaçları doğrultusunda yabancı kontrolü yüzünden «diğer bir Âkit devlet vatandaşı» muamelesi görmesi kararlaştırılmış diğer taraflar.

(3) Ākit ülkenin herhangi bir alt birimi veya temsilcisi tarafından verilen rızalar bu devletin ayrıca onayının gerekmediğini bildirmedığı durumlarda, devletin onayı gerekir.

(4) Kabul ya da onay anında veya onaydan sonra herhangi bir zamanda herhangi bir Ākit devlet hangi anlaşmazlık türlerini Merkezin yargı yetkisine sunup sunmayacağını Merkeze bildirebilir.

Genel Sekreterlik, bu bildinimi tüm taraf ülkelere gönderecektir.

Bu bildirim 1 inci Paragrafdaki gerekli görülen rızayı oluşturmaz.

Madde 26

Bu sözleşme çerçevesinde tarafların hakemlik için rızaları, aksini belirtilmediği takdirde, herhangi bir çözüm dışında bu hakemliğe rızaları demektir.

Ākit Devlet bu rızalarının ön koşulu olarak yerel idari ve adli tüm çarelerin tüketilmiş olmasını isteyebilir.

Madde 27

(1) Alınabilecek herhangi bir kararın karşı tarafca uyulmaması ve uygulanmaması hali haricinde, bu sözleşme çerçevesinde Hakemliğe başvurmuş ve rızalarını göndermiş hiç bir Ākit Devlet anlaşmazlığa muhatap olan kendi vatandaşlarına diplomatik koruma uygulayamaz ve uluslararası iddida bulunamaz.

(2) Birinci paragrafın amaçları doğrultusundaki diplomatik koruma anlaşmazlıkların çözümünü kolaylaştırma amacına yönelik gayri resmî diplomatik değişimleri kapsamaz.

KISIM 3

Arabuluculuk

BÖLÜM 1

Arabuluculuk İstemi

Madde 28

(1) Arabuluculuk davası tesis etmek isteyen herhangi bir Ākit ülke veya Ākit ülke vatandaşı istemini bir örneğini diğer tarafada gönderecek olan Genel Sekreterliğe yazılı olarak iletmesi gerekmektedir.

(2) Bu istem, anlaşmazlık konusu ile ilgili bilgileri, tarafların tanıtımını, arabuluculuk ve hakemlik işlemleri kurumu için yöntem ve kurallara uygun olarak arabuluculuğa rızalarını içerecektir.

(3) Genel Sekreter sözkonusu istemi, istemde yer alan bilgiler ışığında, anlaşmazlığı Merkezin yargı yetkisi dışında bulmadığı takdirde kaydedecektir. Sonradan taraflara kayıt yapıldığını veya reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Arabuluculuk Komisyonunun Oluşturulması

Madde 29

(1) Arabuluculuk Komisyonu (bundan sonra Komisyon olarak adlandırılacaktır) 28 inci Maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde hemen oluşturulacaktır.

(2) a) Komisyon bir arabulucudan veya tarafların anlaşarak tayin edecekleri tek sayıda arabuluculardan oluşacaktır.

b) Taraflar, arabulucuların sayısında ve atama yönteminde anlaşamazlarsa, Komisyon ikisi her bir tarafça ayrı, ayrı atanacak bir de - ki aynı zamanda Komisyon Başkanı olacaktır- tarafların anlaşması ile atanacak üç arabulucudan oluşacaktır.

Madde 30

Eğer Komisyon 28 inci Maddenin 3 üncü Paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulamazsa, Başkan, taraflardan birinin istemi üzerine, her iki tarafa da mümkün olduğunca danışarak atanamayan arabulucu veya arabulucuları atayacaktır.

Madde 31

(1) Arabulucular, Başkanca 30 uncu maddeye uygun olarak yapılan atamalar dışında, Arabulucu Paneli dışarısından da atanabilirler.

(2) Arabulucular Paneli dışında atanan arabulucular 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen özellikleri taşımaldırlar.

BÖLÜM 3

Uzlaştırma Davası

Madde 32

(1) Komisyon yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Uzlaşmazlığa, bu uzlaşmazlığa merkezin yargı alanı içinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Komisyonun yetki sınırları içerisine girmediği biçiminde taraflardan birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Komisyon belirleyecektir.

Madde 33

Herhangi bir arabuluculuk davası bu bölüm hükümlerine göre yürütülecek ve taraflar başka bir şekil üzerinde anlaşmadığı takdirde, tarafların arabuluculuk isteminde buldukları tarihte yürürlükte olan arabuluculuk kurallarına göre işlem görecektir. İşlemin bu bölümce veya arabuluculuk kurallarınca veya tarafların üzerinde anlaştığı hususları kapsamadığı şeklinde bir itiraz geldiğinde Komisyon sorun hakkında karar verecektir.

Madde 34

(1) Komisyonun görevi taraflar arasındaki anlaşmazlıklara açıklık getirmek ve her iki tarafça da kabul görecek koşullarla çözüm getirmeye çalışmak olacaktır. Buna göre işlemin herhangi bir aşamasında Komisyon zaman zaman taraflara anlaşma koşulları tavsiye edebilir. Taraflar Komisyon ile, Komisyonun görevini yürütebilmesi için iyi niyetli işbirliği içerisinde olacaklar ve tavsiyelerini en dikkatli biçimde ele alacaklardır.

(2) Taraflar anlaşmaya varabilirlerse Komisyon, anlaşmazlığa düşülen konuların ve anlaşmanın sağlandığının kaydedildiği bir raporun yayınlanmasını sağlayacaktır. Eğer, davanın herhangi bir aşamasında, Komisyonda taraflar arasında bir anlaşmaya varılamayacağı kanaati hâsıl olursa, Komisyon davayı durdurabilir ve anlaşmazlığın Komisyona sunulduğunu ve tarafların anlaşmaya varmakta başarısız olduklarını kaydeden bir rapor yayımlar. Eğer taraflardan biri davaya katılmazsa, Komisyon davayı düşürür ve taraflardan birinin davaya katılmadığını rapor eder.

Madde 35

Taraflar üzerinde başka bir şekilde anlaşmadığı takdirde arabuluculuk davasına taraf olanlar, hakemler önünde veya herhangi bir mahkemede veya başka bir şekilde, Komisyonunun raporuna veya tavsiyelerine veya diğer tarafın arabuluculuk davasındaki anlaşma önerilerine, yönetimine, beyanına, bildirilen görüşlerine dayanarak dava açmaya hak kazanamazlar.

KISIM 4

Hakemlik

BÖLÜM 1

Hakemlik İstemi

Madde 36

(1) Hakemlik davasının oluşturulmasını isteyen herhangi bir Âkit Ülke veya vatandaş konuyu Genel Sekreterliğe yazılı olarak bildirir ve Genel Sekreterlik istemin bir örneğini diğer tarafa iletir.

(2) İstem, anlaşmazlık konularını, tarafların tanıtımını, tarafların hakemlik ve arabuluculuk davasının açılma kurallarına uygun olarak hakemlik konusundaki rızalarını içeren belgeleri ihtiva edecektir.

(3) Genel Sekreter, istemde yer alan bilgilere dayanarak anlaşmazlığın Merkezin yargı alanı dışına taşıdığı saptamazsa istemi kaydedecek ve hemen taraflara istemin kaydedildiği veya kaydın reddedildiğini bildirecektir.

BÖLÜM 2

Heyetin Oluşturulması

Madde 37

(1) Hakem Heyeti (bundan sonra Heyet olarak adlandırılacaktır) 36 ncı maddeye uygun bir istem kaydedildiğinde en kısa zamanda oluşturulacaktır.

(2) a) Heyet yalnız bir hakemden veya tarafların üzerinde anlaşacağı tek sayıda tayin edilmiş hakemden oluşacaktır.

b) Tarafların hakemlerin sayısında veya atanma yöntemi üzerinde anlaşamaları halinde, Heyet, taraflarca ayrı, ayrı atanan birer ve Heyetin Başkanlığını yapacak, tarafların ortak atadığı bir hakemden olmak üzere üç hakemden oluşacaktır.

Madde 38

Eğer Heyet 36 ncı maddenin 3 üncü paragrafına göre istem kaydının Genel Sekreterlikçe dağıtımını izleyen 90 gün içinde veya tarafların daha önce üzerinde anlaştığı bir sürede oluşturulmazsa, Başkan herhangi bir tarafın istemi üzerine taraflara mümkün olduğunca danışarak atanamayan hakem veya hakemleri atayacaktır. Bu maddeye göre Başkanca atanan hakemler anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı veya Âkit ülkelerin vatandaşlarından birinin taraf olduğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olamazlar.

Madde 39

Hakemlerin çoğunluğu anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin ve vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin vatandaşı olmayacaktır. Bununla birlikte bu madde hükümleri tek hakem veya heyetin her bir üyesi tarafların rızası ile atanırsa uygulanmaz.

Madde 40

(1) Hakemler, Hakemler Paneli dışından Başkanın 38 inci maddeye göre atadıkları istisna olmak üzere, atanabilirler.

(2) Hakemler Paneli dışından atanacaklar 14 üncü maddenin 1 inci paragrafında dercedilen nitelikleri taşımalıdır.

BÖLÜM 3

Heyetin Yetkisi ve İşlemleri

Madde 41

(1) Heyet yetkili olup olmadığını kendisi kararlaştıracaktır.

(2) Anlaşmazlığa, bu anlaşmazlığın Merkezin yargı alanı içerisinde olmadığı veya diğer nedenlerle, Heyetin yetki sınırları içerisine girmediği biçiminde taraflardan birine itiraz edildiğinde, itirazın geçerliliğini veya ön bir soru olarak mı ele alınması gerektiğini Heyet belirleyecektir.

Madde 42

(1) Heyet, anlaşmazlığa taraflarca üzerinde anlaşılacak hukuk kuralları çerçevesinde karar verecektir. Anlaşma sağlanamaması halinde Heyet anlaşmazlığa taraf olan Âkit ülkenin, hukukunun (Kanunların çalışması halinde uygulanacak kurallar da dahil olmak üzere) ve Uluslararası hukukun uygulanabilir kurallarını uygulayacaktır.

(2) Heyet, hukukun belirsizliği veya boşluğu karşısında bir çözüm getiremeyebilir.

(3) 1 ve 2 nci paragraf hükümleri, taraflar bu şekilde anlaşmış takdirde, Heyetin anlaşmazlığı hakkaniyet kuralları çerçevesinde çözmesine engel teşkil etmez.

Madde 43

Taraflar başka türlü anlaşmadığı takdirde, davanın herhangi bir aşamasında, Heyet uygun görürse;

a) Tarafları belge ve delil göstermeye çağırabilir.

b) Anlaşmazlık alanını ziyaret edebilir ve uygun gördüğü soruşturmayı yürütebilir.

Madde 44

Hakemlik davası, taraflar başka biçimde anlaşmadıkları takdirde, bu bölüm hükümlerine ve tarafların hakeme gittikleri tarihteki hakemlik kurallarına göre yürütülür. Bu bölümce veya hakemlik kurallarınca veya tarafların anlaşmış kurallarınca kapsanmayan bir sorun arz olduğunda, Heyet soruna çözüm bulur.

Madde 45

(1) Taraflardan birinin mahkemeye katılamaması veya davasını sunamaması diğer tarafın bir hak iddia etmesi olarak kabul edilemez.

(2) Taraflardan birinin davanın herhangi bir aşamasında mahkemeye katılması veya olayı sunmaması halinde diğer taraf Heyetin iletilen sorunların çözümünü iletilenmesini ve karar vermesini isteyebilir. Karar verilmezden önce, Heyet, mahkemede bulunmayan veya davasını sunmayan tarafa, bu tarafın kasıtlı olarak yapmadığından emin olmadıkça ek bir süre vererek bu tarafı uyarır.

Madde 46

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, taraflardan birince istenmesi halinde Heyet, tarafların rızası çerçevesinde ve Merkezin yargı yetkisi içerisinde anlaşmazlığın aslı konusu dışında doğrudan ortaya çıkabilecek ek iddia ve karşı iddiaları belirleyecektir.

Madde 47

Taraflar başka biçimde anlaşmadığı takdirde, Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, her iki tarafın karşılıklı haklarını korumak için ihtiyatî tedbirler tavsiye edebilir.

KARAR

Madde 48

- (1) Heyet sorunlara üye çoğunluğu ile karar verir.
- (2) Heyetin kararı yazılı olacak ve oy veren tüm üyelerce imzalanacaktır.
- (3) Karar, Heyete sunulan her sorunu içerecek ve temel alınan gerekçeleri belirleyecektir.
- (4) Heyetin herhangi bir üyesi karara kendi fikrini veya muhalefet şerhini, çoğunluğa katılsa da katılmasa da ekleyebilir.
- (5) Merkez tarafların rızası olmadan kendiliğinden kararı yayınlamaz.

Madde 49

- (1) Genel Sekreter taraflara kararın tasdik edilmiş örneklerini tebliğ eder. Karar tebliği tarihinde yürürlüğe girer.
- (2) Heyet, kararın verilmesini izleyen 45 gün içerisinde taraflardan birinin başvurusu halinde diğer tarafı da haberdar ederek, kararda atladığı bir sorun hakkında karar verebilir ve karardaki, yazım, aritmetik veya benzeri hataları düzeltebilir. Heyetin kararı aslı kararın bir parçası olacak ve asıl karar gibi tebliğ edilecektir. 51 inci maddenin 2 nci paragrafında ve 52 nci maddenin 2 nci paragrafında sağlanan zaman dilimleri kararın verildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır.

BÖLÜM 5

Kararın Yorumu, Düzeltilmesi ve Geçersiz Kılınması

Madde 50

- (1) Kararın anlamı veya kapsamı hakkında taraflar arasında bir anlaşmazlık olursa, taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak kararın yorumunu isteyebilir.
- (2) Başvuru, mümkün olursa, Kararı veren Heyete yapılmalıdır. Bu mümkün olmaz ise bu kısmın 2 nci bölümüne göre yeni bir Heyet oluşturulur. Heyet şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir.

Madde 51

- (1) Taraflardan biri Genel Sekretere yazılı başvuruda bulunarak karar verildiğinde Heyetçe ve başvuruda bulunan tarafta bilinmeyen, başvuruda bulunanın ihmali nedeni ile bilmemezlik etmediği, bilinmesi kararı etkileyecek nitelikte bir gerçeğin ortaya çıkması nedeni ile kararın düzeltilmesini isteyebilir.
- (2) Başvuru bu gerçeğin ortaya çıkmasından sonraki 90 gün içinde ve her halükârda kararın verilmesinden sonraki 3 yıl içinde yapılmalıdır.
- (3) Talep, mümkün olursa, kararı veren Heyete yapılmalıdır. Aksi halde bu bölümün 2 nci kısmına göre yeni bir Heyet oluşturulacaktır.

(4) Heyet, şartların böyle gerektirdiğini düşünerek, yeni karar aşamasında, eski kararın uygulanmasını durdurabilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın ertelenmesini talep ederse, Heyet istemi hükme bağlayana kadar karar ihtiyarî olarak ertelenir.

Madde 52

(1) Taraflardan biri aşağıdaki hallerden birini veya bazılarını öne sürerek, Genel Sekreterliğe yazılı başvuru ile kararın geçersiz kılınmasını isteyebilir.

- a) Heyetin uygun bir şekilde oluşturulmadığı,
- b) Heyetin yetkisini aştığı,
- c) Heyet üyelerinden birinin rüşvet aldığı,
- d) Mahkemenin temel kurallarından ciddi bir sapma olduğu,
- e) Kararın dayandığı gerekçeleri belirtmediği.

(2) Başvuru, rüşvet hali dışındaki bu durumda rüşvetin ortaya çıkmasından sonraki 120 gün içinde - kararı izleyen 120 gün içinde ve her halükârda kararı izleyen 3 yıl içinde yapılmalıdır.

(3) İstem ulaştığında, Başkan, Hakem Panelinden 3 kişiyi ad hoc Komiteye atar. Bu Komite üyelerinden hiçbirisi kararı veren heyetin üyesi, bu Heyet üyelerinden hiç birisi ile aynı ülke vatandaşı, anlaşmazlığa taraf olan ülke vatandaşı veya vatandaşı anlaşmazlığa taraf olan ülkenin vatandaşı, Âkit Ülkelerden biri tarafından Hakem Paneline atanmış veya aynı anlaşmazlığa arabulucu olarak görev yapmış olamazlar. Komite, paragraf 3'de değinilen durumlar çerçevesinde kararın tümünü veya bir parçasını geçersiz kılmaya yetkilidir.

(4) Madde 41, 45, 48, 49, 53 ve 54 ile VI ve VII nci kısımlar Komite önündeki Mahkemede de «icabi halinde» uygulanır.

(5) Komite, şartların öyle gerektirdiğini düşünerek, eski kararın yürürlüğünü yeni karar çıkana kadar erteleyebilir. Başvuruda bulunan, başvurusunda kararın yürütülmesinin durdurulmasını isterse, yürütme Komite talebi karara bağlayana kadar ertelenir.

6) Karar geçersiz sayılırsa, anlaşmazlık taraflardan birinin istemi halinde, bu kısmın 2 nci bölümüne göre oluşturulacak yeni bir Heyete sunulur.

BÖLÜM 6

Kararın Tanınması ve Yürürlüğü

Madde 53

(1) Karar tarafları bağlayıcı olacak, daha üst bir makama götürülmeyecek veya bu sözleşmede öngörülenler dışında bir çözüme konu olmayacaktır. Taraflar, bu sözleşme hükümlerine göre kararın yürütülmesi durdurulmadıkça karara uyacaklar ve hükümlerini yerine getireceklerdir.

(2) Bu bölümün amacı uyarınca «karar» 50, 51 ve 52 nci maddeler çerçevesinde verilmiş kararları yorumlayacak, düzelterek ve geçersiz kılacak kararları da içerecektir.

Madde 54

(1) Her üye ülke bu sözleşmeye uygun olarak verilmiş her kararı bağlayıcı kabul edecek ve kararın parasal yükümlülüklerini kendi sınırları içerisinde kendi Devletinin mahkemesinin nihai bir kararı gibi yerine getirecektir. Federal Anayasalı bir âkit ülke bu kararı Federal mahkemelerde yürütecek ve bu mahkemelerin karara Federe Devletin mahkemelerinin nihai bir kararı gibi yaklaşmalarını sağlayacaktır.

(2) Bir âkit ülkenin sınırları içerisinde bu kararın tanınmasını ve yürütülmesini isteyen taraf, âkit devletin bu amaçla atayacağı uygun bir mahkeme veya otoriteyi Genel Sekreterce onaylanmış kararın bir örneği ile donatacaktır. Her âkit devlet bu amaçla atayacağı uygun bir mahkemeyi veya diğer otoriteyi ve daha sonra bu atamada yapılacak değişikliği Genel Sekretere bildirecektir.

(3) Kararın uygulanması, bu uygulamanın sınırları içinde âkit devletin kararların uygulanmasına ilişkin yapacağı kanunları gereğince yapılacaktır.

Madde 55

54 üncü maddedeki hiçbir şey, âkit devletin veya herhangi bir yabancı devletin uygulamadan imtina edebileceği şekilde, âkit devletin yürürlükteki kanunlarına bir «dereğasyon» (aykırılık) olarak yorumlanamaz.

KISIM 5

Arabulucu ve Hakemlerin Değıştirilmesi ve Vasıfların Kaybolması

Madde 56

(1) Bir komisyon veya Heyet oluşturulduktan ve dava görülmeye başlandıktan sonra aşağıdaki haller dışında, yapısı değışmeden kalacaktır. Eğer bir arabulucu veya hakem ölürse, mahcur olursa veya istifa ederse doğacak boşluk III üncü kısmın 2 nci bölümüne veya IV üncü kısmın 2 nci bölümüne göre doldurulacaktır.

(2) Komisyon veya Heyetin bir üyesi, Panel üyeliğinin sona erdiğine bakılmaksızın üyeliğini sürdürecektir.

(3) Eğer, taraflardan biri tarafından atanan bir arabulucu veya hakem üye olduğu Komisyon veya Heyetle anlaşmadan istifa etmişse, Başkan uygun Panelden bir kişiyi doğan boşluğu doldurmak için atayacaktır.

Madde 57

Taraflardan biri bir Komisyon veya Heyete, 14 üncü maddenin 1 üncü paragrafında istenilen niteliklere sahip olmadığını gösterir delillere dayanarak, üyelerin herhangi birinin ıskatını önerebilir. Hakemlik davasının taraflarından biri IV üncü kısmın 2 nci bölümü gereğince yeterli olmadığını öne sürerek bir hakem veya arabulucunun ıskatını önerebilir.

Madde 58

Bir hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi hakkında karar aşağıda sayılan haller dışında heyet veya komisyonun diğer üyelerince alınır.

Oyların eşit çıkması, tek hakem veya arabulucunun ıskatı önerisi veya hakem veya arabulucuların çoğunluğunun ıskatı önerisi halinde kararı Başkan alır.

Eğer önerinin uygun görüldüğü karara bağlanırsa, kararın kapsadığı arabulucu veya hakem III üncü kısmın 2 nci bölümü ve IV üncü kısmın 2 nci bölümü hükümleri uyarınca değiştirilir.

KISIM 6

Yargılama Giderleri

Madde 59

Merkezin olanaklarının kullanılmasından doğan ve taraflarca ödenmesi gereken masraflar İdare Konseyince saptanan kurallara göre Genel Sekreterce belirlenir.

Madde 60

(1) Her Komisyon ve her Heyet, üyelerinin ödenek ve masraflarını İdari Konseyce koyulan sınırlar içerisinde Genel Sekretere danıştıktan sonra belirler.

(2) Bu maddenin 1 inci paragrafındaki hiçbir şey tarafları Komisyon veya Heyet üyelerine ödenecek ödenek ve masraflar üzerinde önceden anlaşmaktan alıkoymaz.

Madde 61

(1) Arabuluculuk davasında merkez olanaklarının kullanılmasından doğan masraflar ve Komisyon üyelerinin ödenek ve masrafları taraflarca eşit olarak paylaşılır. Her taraf davaya ilişkin diğer masraflarla kendisi yükümlüdür.

(2) Hakemlik davasında, taraflar üzerinde başka türlü anlaşmadığı takdirde, Heyet davaya ilişkin taraflarca yüklenilecek masrafları tayin eder ve bu masraflar, heyet üyelerinin ödenek ve masrafları ve merkez olanaklarını kullanmanın masraflarının nasıl ve kim tarafından ödeneceğine karar verir.

Bu karar, kararın bir parçasını oluşturur.

KISIM 7

Davanın Yeri

Madde 62

Arabuluculuk ve Hakemlik davaları aşağıda sayılan haller dışında Merkezde görülür.

Madde 63

Eğer taraflar anlaşırsa arabuluculuk ve hakemlik davaları aşağıdaki yerlerde görülebilir.

a) Merkezin bu amaçla düzenleme yapacağı resmî ve özel herhangi uygun bir kuruluşta veya Daimî Hakemlik Divanında, veya

b) Genel Sekretere danıştıktan sonra Komisyon veya Heyetçe uygun görülecek herhangi bir diğer yerde.

KISIM 8

Âkit Devletler Arasındaki Anlaşmazlıklar

Madde 64

Bu sözleşmenin yorumundan veya uygulanmasından doğan ve görüşmelerle çözüme kavuşturulmayan Âkit Devletler arasındaki anlaşmazlıklar Devletler başka bir çözüm yöntemi üzerinde anlaşmadıkları takdirde Uluslararası Adalet Divanına götürülür.

KISIM 9

Değişiklik

Madde 65

Âkit devletlerden biri bu sözleşmenin değiştirilmesini önerebilir. Değişiklik metni, metnin görüşüleceği İdarî Konseyin ilk toplantısından önce 90 günden az olmamak üzere Genel Sekretere iletilmelidir ve Genel Sekreterce tüm İdarî Konsey üyelerine ulaştırılmalıdır.

Madde 66

(1) Eğer İdarî Konseyi 2/3'lük çoğunlukla değişikliği kabul ederse, değişiklik önerisi tüm âkit devletlere teyid, kabul veya onay için dağıtılacaktır. Her değişiklik tüm âkit devletlerin teyidi, kabul veya onayını sözleşmenin yeddi eminine bildirilmesinden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

(2) Hiçbir değişiklik, bu sözleşmeye taraf devletlerin veya alt bölümlerinin veya temsilcilerinin veya bu devlet vatandaşlarının, bu değişiklik yürürlüğe girmezden önce Merkezin yargılanmasından doğmuş haklarını ve yükümlülüklerini etkilemez.

KISIM 10

Nihaî Hükümler

Madde 67

Bu sözleşme banka üyesi devletler adına imzaya açılacaktır. Bu, Uluslararası Adalet Divanı Sözleşmesine taraf olan ve İdarî Konseyin 2/3'lük çoğunlukla sözleşmeyi imzaya davet ettiği devletler adına da imzaya açılacaktır.

Madde 68

(1) Bu sözleşme imzacı devletlerin Anayasal düzenlemelerine uygun olarak, imzacı devletlerin teyid, kabul veya onayına tabidir.

(2) Bu sözleşme yirminci teyid, kabul veya onay aracının teslim tarihinden 30 gün sonra yürürlüğe girer. Her devlet için teyid, kabul veya onay aracını teslim ettiği günden 30 gün sonra yürürlüğe girer.

Madde 69

Her Ākit Devlet, sınırları içinde bu sözleşmenin geçerli olmasını sağlayacak kanunî veya diğ̈er önlemleri alır.

Madde 70

Bu sözleşme, sözleşmenin kabulü veya onayı sırasında veya sonradan sözleşmenin yeddi eminine yazılı olarak sözleşme dışı alanlar bildiren bir kayıt konulmaması halinde, Ākit Ülkenin uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu sınırları içerisinde geçerlidir.

Madde 71

Herhangi bir ākit ülke sözleşmenin yeddi eminine yazı ile sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir. Fesih, bildirim ulaşmasından 6 ay sonra yürürlüğe girer.

Madde 72

Madde 70 ve 71'e uygun bir bildirim, o ülkenin veya ilgili alt birimlerinin veya temsilcilerinin veya vatandaşlarının, bildirim ulaşmasından önce Merkezin rızası dışında doğan hak ve yükümlülüklerini etkilemez.

Madde 73

Bu sözleşmenin ve değişikliklerinin onay kabul veya teşid araçları bu sözleşmenin yeddi emini olarak işlem yapacak bankaca muhafaza edilir. Yeddi emin bu sözleşmenin tasdik edilmiş örneklerini banka üyesi ülkelere ve imzaya davet edilen ülkelere iletacaktır.

Madde 74

Yeddi emin bu sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 102 nci maddesine ve Genel Kurulca kabul edilen kurallara göre Birleşmiş Milletler Sekreterine kayıt ettirecektir.

Madde 75

Yeddi emin aşağıdakileri tüm ākit ülkelere bildirecektir :

- a) Madde 67'ye göre imzaları,
- b) Madde 73'e göre muhafaza edilen onay, kabul ve teyid araçlarını,
- c) Madde 68'e göre bu sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarihi,
- d) Madde 70'e göre uygulama dışı bırakılan sınırları.
- e) Madde 66'ya göre herhangi bir değişikliğin yürürlüğe gireceği tarihi,
- f) Madde 71'e göre yapılan fesih bildirimini.

Washington'da İngilizce, Fransızca ve İspanyolca olarak ve her üçü de eşit derecede muteber olmak üzere düzenlenmiş olup, söz konusu Konvansiyondan doğan mükellefiyetlerini yerine getirmeyi altındaki imzalarla teşvik eden bir kopya Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arşivlerinde saklanacaktır.